

Melding fra Kongen til Stortinget om rikets tilstand etter siste melding.

Vi Haakon, Norges Konge,

gjør vitterlig:

I samsvar med grunnloven skal Kongen med dette gi melding til Stortinget om tilstanden i riket fra og med året 1940.

I de første måneder av 1940 holdt beskjeftigelsen seg relativt høy. I bygge- og anleggsindustrien var det dog en avtagende virksomhet i første kvartal med atskillig arbeidsledighet blant bygge- og anleggsarbeidere. Den sterke stigning i prisnivået som satte inn etter krigsutbruddet fortsatte i disse måneder. Utenrikshandelen holdt seg på det samme høye nivå som høsten 1939.

Den tyske okkupasjon av landet forandret totalt vilkårene for næringslivet. Avsperringen fra store områder som tidligere representerte omtrent halvparten av vår utenrikshandel og den tyske utnyttelse av landet førte med seg dyptgående endringer i det økonomiske liv. Til dette kommer også virkningene av krigsskadene. Tyskernes økonomiske politikk gikk fra første stund ut på en hensynsløs utnyttelse av landets ressurser. De søkte derfor å utvide virksomheten mest mulig for sine egne formål, som delvis var av militær art, som bygging av barakker, flyplasser med videre, og delvis var av mer langsiktig karakter som utbyggingen av lettmetallindustrien. Denne omfattende virksomhet ble finansiert ved en hensynsløs utnyttelse av Norges Bank. Den tyske forskuddskonto i banken utgjorde ved frigjøringen brutto 11,7 milliarder kroner. Da disse ekstraordinære pengemidler ikke ble brukt til vareproduksjon, oppstod der en kunstig pengerikelighet som er et av de karakteristiske trekk i okkupasjonstiden. Denne voldsomt forøkte pengemengde som ga seg utslag i et sterkt forøkt seddelomløp, la et sterkt press på prisnivået. Fra Prisdirektoratets side ble det derfor satt i verk en omfattende regulering av prisene med fastsettelse av maksimalpriser m. v. I den første tid under okkupasjonen fram til sommeren 1941, steg imidlertid prisene betydelig på grunn av prisstigningen på innførselsvarene, men senere har prisnivået holdt seg praktisk talt stabilt.

De ekstraordinære arbeider førte til at sysselsettingen økte betydelig. Arbeidsledigheten

gikk derfor sterkt ned. Det lyktes imidlertid ikke å holde selve produksjonen på høyde med beskjeftigelsen, fordi arbeidsytelsen av forskjellige grunner delvis gikk betydelig ned.

På grunn av den høye beskjeftigelse har den samlede nasjonalinntekt holdt seg forholdsvis godt oppe i disse år. I løpende kroneverdi var nasjonalinntekten i 1938 beregnet til 4 419 millioner kroner, i 1939 til 4 800 millioner kroner, den steg i 1942 til 6 567 millioner kroner, og i 1943 til 6 677 millioner kroner. Denne stigningen skyldes dog utelukkende prisstigningen. Omregner en tallene til 1939-kroner, viser inntekten en nedgang fra 4 738 millioner kroner i 1939 til 4 218 millioner kroner i 1943. Det vil si en nedgang på 12 prosent. Denne inntekt omfatter imidlertid også de varer og tjenester som tyskerne har tilegnet seg. Over 35 prosent av nasjonalinntekten er gått til tyskerne. Skal en finne hvor stort det norske forbruk har vært, må en også trekke fra de offentlige administrasjonsomkostninger, som utgjorde henimot 5 prosent av nasjonalinntekten. Av nasjonalinntekten har altså bare 60 prosent stått til disposisjon for norsk forbruk. Forbruket har imidlertid vært betydelig større fordi vi har brukt av landets realkapital. Varelagrene er redusert, kapitalutstyret er nedslitt, personlig lønser er utslitt m. v. Statistisk Sentralbyrå har beregnet at realkapitalen er gått ned med 5,6 milliarder kroner under krigen, svarende til 18 prosent av realkapitalen i 1939. Tar en hensyn til kapitalfortæringen har forbruket vært vel 80 prosent av netto-realinntekten.

Etter frigjøringen har det tatt tid før virksomheten kom i gang igjen, men siden september har det vært en tydelig tendens til øking av beskjeftigelsen. Arbeidsledigheten har vært liten mot hva en ventet etter opphøret av de tyske og tyskbetonte arbeider. For å bevare stabile forhold på arbeidsmarkedet har prisnivået vært søkt holdt mest mulig uforandret. For å oppnå dette er det ytt betydelige statsbidrag til prisnedsettelse.

Den norske regjering har sendt den allierte erstatningskommisjon et foreløpig erstatningskrav overfor Tyskland på 21,3 milliarder kroner.

Penge- og kredittmarkedet. Penge- og bankvesenet ble overordentlig sterkt preget av de voldsomme uttellingene til okkupasjonsmakten som fra 9 april 1940 til 7 mai 1945 andro til brutto 11,7 milliarder kroner på forskuddskontoen i Norges Bank. Herfra går statens innbetalinger til Norges Bank på ialt 3,1 milliard (inkl. 1 milliard avsatt på særkonto) og innbetaling stor 0,3 milliard fra Norges Clearinginstitut m. v., hvoretter netto-uttellingene på okkupasjonskontoen i Norges Bank blir 8,0 milliarder kroner. Dette enorme beløp hadde som motposter en øking i seddelomløpet på 2,4 milliarder, nedgang i Norges Banks utlån og diskontering på 0,3 milliard, og øking i folioinnskuddene i Norges Bank på ca. 5½ milliard (hvorav 3½ falt på statens og henvend 2 milliarder kroner på andre norske folioinnskudd).

Norges Banks seddeldekningsgull ble 9 april 1940 ført fra Oslo til Lillehammer, og derfra senere nordover og videre til England og Amerika utenfor tyskernes rekkevidde, og heller ikke valutabeholdningene fikk okkupasjonsmakten rådighet over.

Seddelomløpet her hjemme var ca. 600 millioner kroner ved utgangen av mars 1940 og kulminerte pr. 7 mai 1945 med 3 039 millioner kroner. Det sank så til 1 403 millioner kroner pr. 7 september 1945 (siste oppgjørsdag før pengesaneringsforanstaltningene pr. 9 september 1945). Pr. 22 september var det innløst for 1 273 millioner kroner av de gamle sedler, og utbetalt i nye sedler 890 millioner kroner. De endelige tall blir høyere, da enkelte distrikter og utlandet ikke er med i oppgavene. Seddelomløpet etter siste oppgjør pr. 30 november 1945 utgjorde 1 294 millioner kroner.

Folioinnskuddene i Norges Bank steg fra 112 millioner kroner ultimo mars 1940 til 5 292 pr. 7 mai 1945, og fortsatte å vokse fordi folk etter opphøret av de usikre krigsforhold kom til bankene med sine kontantbeholdninger, og de utgjør 6 621 millioner kroner pr. 30 november 1945. Norges Banks utlån og diskontering sank fra 329 millioner kroner i mars 1940 til 10 millioner kroner ved okkupasjonens opphør pr. 7 mai 1945, og ligger fremdeles på et lavmål på grunn av pengesikkerheten og vareknappheten (utgjorde 17 millioner kroner pr. 30 november 1945).

Salgskursen på £ i Oslo som pr. 8 april 1940 var kroner 17,75, ble 16 mai 1945 satt til 20,05, for \$ var salgskursen kroner 4,40 pr. 8 april 1940 og 4,97 siden 16 mai 1945.

Både for banker og sparebanker karakteriseres utviklingen siden 9 april 1940 stort sett av stigende innskudd og avtagende utlån, og differansen har dels måttet holdes i kasse inkludert på folio i Norges Bank, og dels vært

oppsuget i nyemitterte faste statslån, men overveiende i statsveksler, hvis motverdi staten holder på separatkonto i Norges Bank. Ved denne penge- og finanspolitikk har man søkt å binde mest mulig av kjøpekraftoverskuddet, og samtidig å skaffe bankvesenet en beskjeden rentegodtgjørelse på den oppsvulmede forvaltningskapital under hensyntagen til det likviditetskrav som må stilles til bankvesenet.

For samtlige banker og sparebanker under ett illustreres utviklingen av følgende tall i millioner kroner:

	Mars 1940	April 1945	Oktober 1945
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.
Forvaltningskapital	4 123	8 483	9 855
Innskudd	2 977	6 797	7 951
Utlån eksklusive			
pantelån	1 871	743	851
I kasse og Norges			
Bank	71	1 198	1 020
Egne verdipapirer og statsveksler .	915	4 773	6 030

Vi hadde 104 aksjebanker pr. 1 januar 1940 og 100 pr. 1 januar 1945, og av sparebanker henholdsvis 607 og 605 på de to nevnte tidspunkter. Lønnsomheten er nedsatt på grunn av overskuddskjøpekraften, men likviditeten god.

Rentenivået ble sterkt presset ned i første halvår 1940 for å støtte næringslivet. Norges Banks vekseldiskonto ble senket fra 4½ til 3 prosent p. a. og har siden vært uforandret. Fra 1 juni 1940 ble ved de fremdeles gjeldende midlertidige bestemmelser som ble utferdiget 28 mai av Administrasjonsrådet, påløpne renter inntil videre nedsatt med 20 prosent av det pr. 8 april 1940 kontraktmessig vedtatte. Dog skal rentebeløpet ikke være mer enn 4½ prosent og ikke mindre enn 3½ prosent av kapitalbeløpet. Bare rentesatser som allerede tidligere var 3½ prosent eller mindre, slapp altså reduksjonen.

Innskuddsrenten var før 9 april 1940 på 6 måneders oppsigelse 3½ prosent, på sparevilkår 3 prosent og på folio 1 prosent, hvilke satser 11 mai 1940 ble nedsatt til henholdsvis 2, 2 og ½ prosent. Fra 15 august 1940 ble renten for 6 måneders innskudd hevet til 2½ prosent, men ble stående på 2 prosent for vanlige spareinnskudd og på ½ prosent for folio. Foliosatsen ble redusert til ¼ prosent pr. 1 oktober 1943, mens de andre satser er bibeholdt uforandret. Samtidig innførtes en ny innskuddsform i bankene, termininnskudd, hvilke har fast forfall uten spesiell oppsigelse etter henholdsvis 4 måneder, 8 måneder og 12

måneder (rente henholdsvis $\frac{1}{2}$ prosent, $\frac{3}{4}$ prosent og 1 prosent pr. år).

Langtidsrenten karakteriseres under krigsperioden ved at $3\frac{1}{2}$ prosent nominell rente har vært normen for statens egne og for statsgaranterte ihendehaverobligasjoner, og at det for offentlige utlån mot 1. prioritets pant i fast eiendom har vært satt $3\frac{1}{2}$ prosent som minimumssats, hvilken siste undergrense for denslags pantelån Finansdepartementet i november 1945 har opphevet.

Sanering av pengevesenet. Den kunstige pengerikelighet og kjøpekraftoverskuddet som skyldtes okkupasjonsmaktens store pengeforbruk, gjorde det nødvendig å vedta omfattende inngrep til sanering av pengevesenet. Det ble den 5 september 1945 utferdiget en fullmaktslov i 5 paragrafer, Midlertidig lov om visse finansielle tiltak, hvortil knytter seg en Kgl. res. om innløsning av Norges Banks sedler, registrering av bankinnskudd, verdipapirer m. m., som er på 21 paragrafer og også er av 5 september 1945.

Foranstaltningene gikk ut på at alle Norges Banks sedler, bortsett fra 1- og 2-kronesedlene, fra og med 9 september 1945 opphørte å være tvungent betalingsmiddel og kunne innløses med nye sedler utstedt av Norges Bank for 60 prosent av beløpet, mens de øvrige 40 prosent ble å overføre til en riksinnskuddskonto til kredit for eieren. Mot klipp av ekstramerker på rasjoneringskortet for matvarer var det anledning til å få innløst ialt 100 kroner pro persona av gamle sedler uten avsetning til riksinnskudd.

Innløsningsfristen utløp 22 september 1945 når det gjelder sedler som beror her i landet og 6 oktober 1945 når det gjelder sedler som beror i utlandet. Norges Bank kunne forlenge disse frister, og det måtte bl. a. gjøres i Nord-Norge.

Hvis eieren gjør det sannsynlig at det ikke kan legges ham til last at fristen er blitt oversittet, eller særlige omstendigheter ellers taler for det, kan Norges Bank tillate innløsning også etter at de fastsatte frister er utløpet.

Motverdien av sedler som ikke innleveres til innløsning, tilfaller ifølge loven, staten til nedbetaling av forskuddskontoen i Norges Bank etter fradrag av bankens utlegg i samband med innløsningen, og etterat Norges Bank har fått overført et beløp svarende til hva en må anta under vanlige forhold ville blitt stående uinnløst.

Seddelomløpet utgjorde pr. 7 september 1945 kroner 1 402 764 000 og det var innløst innlands av gamle sedler etter foreløpig oppgjør pr. 6 oktober 1945 kroner 1 277 270 000, hvortil kommer etterinnløsning av sedler og inn-

løsning av norske sedler som befinner seg i utlandet, hvorover man ennå ikke har oversikt. På riksinnskudd var det pr. 6 oktober 1945 bundet av sedler ca. 347 millioner kroner, men tallet er senere redusert ved at statens og kommunenes riksinnskudd av denne kategori er frigitt.

Loven og resolusjonen av 5 september 1945 påbyr også registrering av alle bankinnskudd m. v. utover et visst beløp med binding av 40 prosent på riksinnskuddskonto av overskytende utover et fribeløp pr. 8 september 1945, når det gjaldt innskudd på folio og andre tilgodehavender som kan heves på anfordring og innskudd på bestemt tid (termininnskudd), mens 30 prosent av folioinnskuddene var fritt disponible. Dessuten var det midlertidige sperringsregler for de resterende 30 prosent av folioinnskuddene og tilsvarende midlertidige sperringsregler for innskudd på sparevilkår og på 6 måneders oppsigelse, idet dog Finansdepartementet fikk hjemmel til å treffe bestemmelse om ytterligere utbetalinger utover de foreløpige restriksjoner. Registreringsperioden utløp pr. 15 november 1945. Registreringspliktige innskudd som ikke anmeldes, tilfaller staten vederlagsfritt til nedbetaling av forskuddskontoen i Norges Bank. En foreløpig oversikt ved slutten av november synes å tyde på at det er registrert bankinnskudd for henved 6 milliarder kroner og at det her er bundet på riksinnskudd kanskje oppimot 650 millioner kroner.

Av riksinnskudd ialt (sedler og bankinnskudd) skulle der være rundt 1 milliard kroner. De forrentes etter regler som fastsettes av Finansdepartementet, dog med minst $\frac{1}{4}$ prosent årlig, og tilbakebetales etter Finansdepartementets nærmere bestemmelse når den pengepolitiske situasjon gjør det berettiget. Riksinnskudd på kroner 200 og derunder ble frigitt 27 november 1945 av Finansdepartementet, som samtidig opphevet den midlertidige binding av bankinnskudd på oppsigelse.

Loven og resolusjonen av 5 september 1945 påbyr også registrering av verdipapirer (obligasjoner og aksjer) innen 15 november 1945. Verdipapirer som ikke er meldt innen fristens utløp, skal overtas av staten vederlagsfritt til nedbetaling av forskuddskontoen i Norges Bank. Det foreligger ennå ingen oppgave med hensyn til denne registrering.

I samband med saneringen av pengevesenet ble det 5 september 1945 ved provisorisk anordning gitt 8 dagers betalingshenstand for forfalne pengekrav.

Det ble dessuten ved en særskilt provisorisk anordning av 5 september 1945 gitt regler om avgivelse av en ekstraordinær formuesoppgave pr. 9 september 1945.

Ved siden av hensynet til å binde overflødig kjøpekraft og hindre at den gir seg skadelige utslag, har alle disse kontrollforanstaltninger også en skattemessig bakgrunn, og det arbeides med en engangsskatt til staten av formuesstigning m. v. under krigen.

Prisnivået. Før krigsutbruddet i august 1939 var engrosprisindekstallet 98,4. Engrosprisnivået er i alt steget 81 prosent i krigsårene. Fra august 1939 til mars 1940 var stigningen 32,4 prosent eller gjennomsnittlig 4,6 prosent pr. måned. I den første tiden etterat Norge var kommet med i krigen holdt prisnivået seg noenlunde konstant, men steg så sterkt igjen fra høsten 1940 til sommeren 1941. Det er den sterke stigningen på de innførte varene som for størstedelen er skyld i denne oppgangen. Alt i alt steg engrospristallet 26,9 prosent fra mars 1940 til juni 1941 eller med gjennomsnittlig 1,8 prosent pr. måned. Fra sommeren 1941 har prisnivået vært så godt som stabilt. Stigningen fra juni 1941 til april 1945 har således i alt bare vært 7,7 prosent eller ikke fullt 0,2 prosent pr. måned. For å hindre prisstigningen har det fra Prisdirektoratets side vært iverksatt omfattende regulering av prisene.

Etter frigjøringen har prisnivået vært fortsatt svakt stigende til og med september med en oppgang fra 178,1 til 180,0. Fra september til oktober har det vært et fall på 1,6 prosent. Denne nedgangen skyldes for størstedelen at prisene på margarin, sukker, ull og bomullsgarn er satt ned ved hjelp av statstilskudd. Fra oktober til november er engrospristallet gått opp 0,2 prosent igjen.

Leveomkostningene. Leveomkostningene steg 12,7 prosent eller gjennomsnittlig 1,8 prosent pr. måned fra august 1939 til mars 1940. Fra mars 1940 til juni 1941 var stigningen ialt 22,3 prosent eller gjennomsnittlig 1,5 prosent pr. måned, og fra juni 1941 til april 1945 11,6 prosent eller ikke fullt 0,3 prosent pr. måned. I det hele er leveomkostningene steget 53,8 prosent i krigsårene, fra august 1939 til april 1945.

Etter frigjøringen viser også leveomkostningene en fortsatt svak stigning til og med september, fra 155,0 til 157,0. Fra september til oktober er også leveomkostningene gått ned — for størstedelen på grunn av nedsettingen av prisene på margarin og sukker. Fallet utgjør 1,2 prosent, fra 157,0 til 155,1.

Utenrikshandelen. Under den første del av krigen, fra september 1939 til 9 april 1940 fikk vi et betydelig oppsving av utenrikshandelen. Men da Norge ble dratt inn i krigen

ved Tysklands overfall, ble situasjonen helt forandret. Norge ble avskåret fra all handel med Storbritannia og oversjøiske land, og ble henvist til den tyskkontrollerte delen av Europa. Omtrent 50 prosent av vår normale utenrikshandel foregikk med områder som vi under okkupasjonen var helt avsperrert fra, og selv om handelen med Tyskland økte, var det ikke til å unngå at den samlede utenrikshandel skrumpet sterkt inn. På grunn av prisstigningen kommer den sterke nedgangen i utenrikshandelen ikke noe særlig fram i verditallene, og det er derfor beregnet volumtall for å vise det faktiske omfang av handelen. Følgende tabell viser verdien og volumet av utenrikshandelen fra 1938 til utgangen av april 1945.

	Verdi:		Volum:	
	Innførsel Mill. kr.	Utførsel Mill. kr.	Innførsel	Utførsel
1938	1 193	787	100	100
1939	1 366	808	111	108
1940	948	612	56	64
1941	1 125	575	40	46
1942	944	491	29	33
1943	1 008	539	29	33
1944	722	517	19	29
Januar—april 1945	121	140	9	24

Nedgangen i utenrikshandelen har dog ikke gjort seg like sterkt gjeldende for alle varekategorier. Innførselen av brenselstoffer, malmer, metaller og maskiner, alt sammen varer som for en stor del er brukt til å dekke okkupasjonsmaktens behov, har således holdt seg mye bedre oppe enn matvarer, forstoffer, tekstil- og bekledningsvarer. For utførselen har fisk, hermetikk, malmer og metaller holdt seg på et relativt høyt nivå, mens treforedlingsprodukter har gått sterkt ned.

Av den samlede inn- og utførsel under okkupasjonen faller ca. 70 prosent på Tyskland. Tysklands evne og vilje til å levere varer har således vært helt avgjørende for omfanget av importen, og på samme måte er det de tyske krav som stort sett har vært bestemmende for vår eksport. Foruten Tyskland er det først og fremst utenrikshandelen med Danmark og Sverige som har vært av noen betydning. Handelen med disse to land tilsammen har utgjort ca. 15 prosent av totalhandelen.

Etter frigjøringen har importen tatt seg raskt opp. Allerede i juni hadde vi en importverdi på 116 millioner kroner og for de følgende fire måneder har verdien holdt seg på 130—160 millioner kroner. Utførselen gikk derimot ytterligere ned etter freden. For tiden mai—oktober 1945 hadde vi en samlet innførselsverdi på 858 millioner kroner mot en ut-

førselsverdi på bare 106 millioner kroner, altså et innførselsoverskudd på 752 millioner kroner.

Fordelingen av importen i de første 6 måneder etter frigjøringen, stiller seg slik.

Matvarer	363 millioner kroner.	
Oljefrø, olje og fett ..	19	—>—
Tekstil og bekledning ..	84	—>—
Brensel	89	—>—
Jern, stål, metaller og maskiner	52	—>—
Skip	139	—>—
Andre varer	112	—>—

I alt 858 millioner kroner.

En meget stor del av innførselen var matvarer.

Av en total utførselsverdi i mai—oktober 1945 på 106 millioner kroner, faller 42 millioner kroner på gjødning, 21 millioner kroner på papirmasse, papir og papp, 11 millioner kroner på fisk og hermetikk og 9 millioner kroner på jern og metaller.

Jordbruket. Avsperringen fra de områder som normalt skaffet størstedelen av tilførslene av matvarer, gjorde det nødvendig for jordbruket å produsere mest mulig mat til befolkningen. Arbeidet har i disse år gått ut på størst mulig øking av planteproduksjonen og en omlegging av husdyrholdet. For å øke planteproduksjonen fant en det straks nødvendig å gi pålegg om øking av det dyrkede areal. I alt økte arealet av åker og hage med 11,2 prosent fra 1939 til 1944, denne øking er dog bare 47 prosent av den som var planlagt. Potetarealet er økt sterkest med 44,8 prosent, kornarealet med 5,7 prosent og rotfruktarealet med 13,8 prosent. Grønnsakarealet er økt betydelig. Når den planlagte øking ikke ble nådd, skyldes det delvis mangel på arbeidskraft og trekraft, mangel på frø og vanskelige værforhold under pløyingen.

Alle krigsårene har vært mindre gode avlingsår. Avlingstallene viser at høstutbyttet har ligget langt under middelsår. Det samlede høstutbytte var i årene 1937—39 mellom 1,9 og 2 millioner tonn forenheter, i 1940 var tallet 1,7, i 1941 knapt 1,7, i 1942 1,45, i 1943 1,57 og i 1944 1,45 millioner tonn forenheter. Den faktiske nedgang har dog ikke vært så stor fordi det sikkert er oppgitt for lave avlingstall. Kornavlingen var i 1937—39 over 400 000 tonn pr. år. Etter forsyningsnemndenes regnskaper var kornavlingen i 1941 bare 261 000 tonn, i 1942 246 500 tonn, i 1943 271 000 tonn og i 1944 219 000 tonn. Kornregnskapene gir imidlertid utvilsomt for lave tall, men det er de mengder en forsyningsmessig har hatt å regne med. Potetavlingene

før krigen var omkring 800—950 000 tonn, i 1940 var tallet 1,3 million tonn, i 1941 1,1 million tonn, i 1942 vel 1 million tonn, i 1943 1,38 million tonn og i 1944 0,79 million tonn. Disse tall er antakelig også delvis litt for lave. Rotfruktavlingene har vekslet mellom 600 000 tonn og 1 million tonn. Før krigen regnet en med 7—800 000 tonn. Høyavlingen var før krigen på 2,9 à 3 millioner tonn. Årene 1940—43 var dårlige høyår og avlingene dreiet seg om mellom 1,9 og 2,3 millioner tonn, i 1944 var avlingen 2,1 millioner tonn.

Husdyrbruket har vært hemmet sterkt av utilstrekkelig førtilgang. Tilførslene av kraftfôr opphørte meget tidlig. Husdyrholdet er derfor redusert. For å holde melkeproduksjonen mest mulig oppe, er bestanden av melkekyr redusert minst mulig, 9,9 prosent. Reduksjonen har først og fremst gått ut over fjærfeholdet og svineholdet. Hønebestanden er gått ned med 72 prosent fra 1939 til 1944. Bestanden av geiter er gått ned med 7,7 prosent mens saueholdet er økt med 7,5 prosent.

På grunn av reduksjonen av bestanden og på grunn av dårlig føring, er produksjonen av husdyrprodukter gått sterkt ned. Melkeproduksjonen er sunket betydelig.

I 1945 ble det også gitt dyrkingspålegg, som var litt mindre enn for 1944. Åker og hagearealet gikk også noe ned. Avlingen var sett under ett noe under middels. Høyavlingen var meget god, men de andre vekster, særlig rotvekster og grønnsaker lå noe dårligere an i forhold til et middelsår. Frukthøsten var meget dårlig over hele landet. Husdyrholdet viste etter tellingen i april ingen store forandringer. På grunn av den bedre førtilgang viser melkeproduksjonen en sterkt økende tendens fra i sommer.

Lønnsomheten i jordbruket har bedret seg under krigen, både nettoutbyttet pr. dekar og forrentningsprosenten er økt i henhold til Selskapet for Norges Vels driftsundersøkelser. Det har vært rikeligere tilgang på kontanter som for en stor del er brukt til avbetaling på gjeld. Gjelden er derfor gått betydelig ned.

S k o g b r u k e t. Skogen har i enkelte strøk av landet lidt meget under krigen. Særlig hardt har det gått ut over skogene i Troms og Finnmark, hvor store arealer er ødelagt for lange tider. Men også i andre distrikter har påkjenningen vært stor. De varige skader er dog her lokalt begrenset.

For uten til okkupasjonsmakten har skogbruket i disse år måttet yte betydelig mer enn vanlig til brensel. Bortsett fra de to første krigsår har dog den samlede hogst vært til dels betydelig mindre enn tilveksten. Hogsten av tømmer i 1944—45 var således knapt halv-

parten, av det vanlige, og treforedlingsindustrien har derfor for tiden stor mangel på tømmer. Hogsten har stort sett vært utført forstlig tilfredsstillende. De sterke vedhogster har derfor vært til det gode ved å fjerne skraptrærne.

Ser en på hele landet under ett er avkastningsevnen av skogen opprettholdt. Skogbruket står således godt rustet til gjenoppbygging av landet.

Fiskeribedriften har under krigen vært hemmet av innskrenkning av fiskeområdene og av mangel på driftsmidler m. v.

Tyskerne rekvirerte eller leide en betydelig del av de største norske fiskefarkoster. Av damp- og motorfiskefarkoster ble det tilsammen rekvirert 697 og bortleid 337. Når fjerdeparten av alle farkoster over 50 fot ble rekvirert eller bortleid. Til tross for vanskene har fangsten holdt seg forholdsvis godt oppe. Den laveste fangstmengde var vel 600 000 tonn i 1943 og 1944. I 1941 var totalfangsten 87 prosent, i 1942 81 prosent og i 1943 og 1944 ca. 70 prosent av gjennomsnittsfangsten i 1930-årene.

Følgende tall viser oppfisket mengde og samlet førstehandsverdi i årene 1938—1944:

	Sild og brisling med biprodukter	Torsk	Annet	I alt	
				Mengde	Verdi
	Mill. kg.	Mill. kg.	Mill. kg.	Mill. kg.	Mill. kr.
1938	710,0	239,3	115,4	1 064,7	94,9
1939	625,9	297,7	119,6	1 043,2	100,9
1940	801,0	199,1	81,0	1 081,1	106,0
1941	548,5	177,0	85,3	810,8	171,5
1942	503,9	153,7	97,3	754,9	174,5
1943	430,0	123,7	89,0	642,7	160,4
1944	419,6		221,5	641,1	162,4

Det er klart at tyskerne var sterkt interessert i å utnytte de norske fiskerier. Ved forhandlinger sikret de seg en betydelig del av fangsten. Disse forhandlinger ble ført i nøye tilknytning til forhandlingene om tilførseler av driftsmidler, i første rekke olje og fiske-redskaper. Prisen er under krigen satt sterkt opp. Ved Fiskeridirektoratet er det regnet ut at den gjennomsnittlige prisstigning fra 1938 til 1943 var 169 prosent. Fiskernes inntekter er derfor steget betydelig.

De tilskudd fra staten som ble ytt fiskeribedriften før krigen, er bortfalt etter 1940, når unntas et stimuleringsstilskudd for vintersild.

I 1945 har vintersildfisket gitt et meget godt utbytte. Utbyttet av skreifiskeriene er en del lavere enn i 1944, men høyere enn i 1943 og må, forholdene tatt i betraktning, betegnes som tilfredsstillende. Det er også lyktes å drive vårtorskfiske i Øst-Finnmark i år.

Etter frigjøringen er fiskeeksporten bare delvis kommet i gang.

Hvalfangsten. Av hvalfangsten under krigen er det bare fangsten i de hjemlige farvann som har ytt noe bidrag til økonomien i det okkuperte Norge.

Fangsten i Antarktis har praktisk talt vært helt innstilt i de siste 4 sesongene under krigen.

Første krigsvinteren, sesongen 1939—40 var deltakelsen i fangsten noenlunde normal. I

alt var 10 norske kokerier med 96 hvalbåter på feltet, og oljeproduksjonen ble 909 000 fat mot 724 000 fat i foregående sesong. Før 9 april 1940 hadde selskapene solgt ca. $\frac{2}{3}$ deler av fangsten til den gunstige pris av £ 37-10-0 pr. tonn eller i alt ca. 64 millioner kroner. Den resterende 3dje delen ble etter 9 april rekvirert av de norske myndigheter og senere solgt til den britiske regjering.

Den norske regjering rekvirerte straks etter 9 april 1940, hele den norske hvalfangstflåten, og kokeriene ble etter hvert satt i fraktfart under Nortraship. I sesongen 1940—41 ble dog 3 kokerier og et transportskip sendt på fangst i Sydishavet. Ekspedisjonen hadde en totalproduksjon på 203 300 fat olje da 2 av kokeriene og transportskipet med tilsammen 135 000 fat olje ombord, ble kapret av tyskerne i januar 1941.

I sesongene 1943—44 og 1944—45 var bare ett kokeri på Sydhavsfeltet.

Hvalfangstflåten er blitt meget sterkt redusert under krigen. 9 flytende kokerier er gått tapt ved krigsforlis og over 30 hvalbåter er tapt.

Utenfor Norges vestkyst har det i krigsårene vært drevet en ikke ubetydelig småhvalfangst. På grunn av den vanskelige matsituasjon, har en rekke av småhvalfangsterne også hatt utvidet konsesjon på fangst av storhval i disse farvann.

Industrien. Den sterke utvikling som industrien gjennomgikk i 1930-årene, fikk en bratt avslutning da Norge kom med i krigen. Avsperringen fra noen av våre viktigste råstoffkilder måtte selvsagt skape mange vanskeligheter, da store deler både av hjemmeindustrien og eksportindustrien er avhengig av tilførsler fra land utenfor de tyskkontrolerte områder. Da industrien satt inne med store lagere av råvarer, varte det dog en tid før råstoffvanskene meldte seg med sin fulle tyngde. Tyskerne var imidlertid i høy grad interessert i at industriens produksjon holdt seg mest mulig oppe til fremme av sine egne formål. Fra 1941 ble industrien mer og mer underordnet den tyske krigsøkonomi. Tyskerne bestemte etter hvert tildelingene av råstoff og brensel, og eksporten ble fullstendig regulert. Det var særlig de industrier som var mest krigsviktige som tyskerne utnyttet. En nevner gruveindustrien, den elektrometallur-

giske industri, sementindustrien, jern- og metallindustrien og særlig sagbruksindustrien og trevareindustrien. Det lyktes imidlertid ikke å opprettholde produksjonsnivået fra før krigen. Tyskerne kunne ikke skaffe tilstrekkelig råstoffer eller brensel, særlig sviktet tilførslene fullstendig i den siste tid. Dessuten gikk arbeidsytelsen ned av forskjellige grunner. Dels ble det brukt mer arbeidskrevende råstoff, dels ble kapitalutstyret etter hvert nedslitt og dels ytet arbeiderne mindre på grunn av dårlig ernæring. Det må også nevnes at arbeidet ble direkte sabotert når det gjaldt tyske bestillinger.

Fra årsskiftet 1940—41 har tendensen stort sett vært stadig synkende. Følgende rekke viser Statistisk Sentralbyrås produksjonsindeks som omfatter alle bedrifter med over ca. 5 arbeidere (unntatt bygge- og anleggsindustri og enkelte andre bransjer):

	I alt	Eksportindustri	Hjemmeindustri	Produksjonsmiddelindustri	Konsumsjonsindustri
1938	100	100	100	100	100
1939	107,1	106,1	107,6	105,7	109,6
1940	92,7	76,9	99,7	89,5	98,5
1941	90,1	68,8	99,4	90,6	89,1
1942	82,0	60,3	91,3	84,1	77,9
1943	77,8	62,4	84,3	78,5	76,2
1944 ¹	72,8	55,3	80,4	72,1	74,8

I forhold til 1939 viser totalindeksen en nedgang på 27 prosent til 1944. Det er eksportindustrien som har hatt den største nedgang, nesten 50 prosent. Hjemmeindustrien er gått tilbake med 25 prosent. Mens produksjonen er sunket har sysselsettingen i industrien holdt seg merkelig jevn i disse år, med en vakt stigende tendens til 1943, deretter litt nedgang.

Disse oppgaver omfatter ikke bygge- og anleggsvirksomheten. Det var særlig denne industri tyskerne utnyttet. I stor utstrekning opptrådte tyskerne direkte som arbeidsgivere. For å skaffe arbeidskraft fikk de gjennomført bestemmelser om tvangsutskrivning. I 1939 er det beregnet at bygge- og anleggsindustrien beskjefteget 70 000 mann. Maksimum ble nådd i juli 1941 med 147 000 mann, sommeren 1944 var antakelig tallet over 140 000. Sommeren 1942 var ca. 110 000 norske arbeidere og funksjonærer knyttet til tyske og tyskbetonte bygg og anlegg og i februar 1944 ca. 100 000.

¹ Foreløpige tall.

De første måneder etter frigjøringen lå produksjonen fremdeles nede. Fra september kan en imidlertid konstatere en stigende tendens. Den månedlige produksjonsindeks viser en stigning fra 60 i mai til 74 i september og 78 i oktober. En del av denne stigningen er dog sesongmessig.

De fleste eksportindustrier viser stigning i oktober, men produksjonen ligger fremdeles meget lavt. Indekstallet steg fra 41 i september til 49. Det er særlig bergverksindustrien som ligger nede. Den elektrometallurgiske industri viser litt stigning og det samme gjelder papirindustrien. Hjemmeindustrien som økte betydelig i september, viser fortsatt noen øking i oktober. Indekstallet var 93 mot 90 i september. I oktober 1944 var indekstallet 88.

Skipsfarten. Handelsflåten var i jevn vekst i årene før krigen. Pr. 1 september 1939 utgjorde den samlede tonnasje vel 4 800 000 br.tonn. Tross krigsforlisene i den første tid under krigen, steg tonnasje, og var pr. 9 april

1940 oppe i 4 887 000 br.tonn. Da Norge på det tidspunkt kom med i krigen, var det særlig mange norske skip — i alt på tilsammen ca. 822 000 br.tonn — som befant seg i hjemlige farvann, og som ble sperret inne av tyskerne innenfor den allierte blokade. Den delen av flåten som 9 april 1940 befant seg utenfor den allierte blokade og som kom under Nortrashes kontroll, var på tilsammen 4 065 000 br.tonn.

Tapene i flåten og tapene av sjøfolk etter 9 april 1940 og fram til krigens slutt har vært store, både for hjemmeflåten og uteflåten. Etter foreløpige oppgaver er det gått tapt ved krigsforlis i alt ca. 317 000 br.tonn av hjemmeflåten og ca. 1 928 000 br.tonn av uteflåten. Før 9 april 1940 utgjorde krigsforlisene 106 000 br.tonn. Alt i alt har krigsforlisene siden 1 september 1939 vært ca. 661 skip på tilsammen 2 350 000 br.tonn. En regner med at om lag 4 000 sjøfolk er omkommet ved disse forlis.

Av den samlede tonnasje før krigen gikk ca. 50 prosent tapt ved krigsforlis. Tar en hensyn til annen avgang og tilveksten under krigen, blir netto-nedgangen i flåten ca. 44 prosent. Pr. 8 mai 1945 var flåtens størrelse ca. 2 727 000 br.tonn.

Tilgangen til uteflåten under krigen består vesentlig av de 19 skip på tilsammen vel 125 000 br.tonn som ble innkjøpt fra Storbritannia i 1942. Under krigen er det blitt ferdigbygd for norsk regning i Sverige, 26 skip på omkring 200 000 br.tonn, men disse skip er ikke blitt overtatt før etter 8 mai 1945. Fra Amerika har den norske stat under krigen mottatt til leie i alt 24 skip, hvorav ett er gått tapt. Disse skip er ikke tatt med i oppgavene over flåten foran.

Norske redere har i 1944 og 1945 med bistand fra Regjeringen kontrahert ca. 80 skip på tilsammen ca. 500 000 br.tonn ved svenske verksteder, med levering i 1946, 1947 og 1948. I England har det hittil vært få nykontraheringer, bl. a. på grunn av de høye priser. Noen få kontraheringer er gjort ved danske verksteder. De norske verksteder vil antakelig i 1946, 1947 og 1948 kunne levere 200 à 300 tusen br.tonn.

Etter de forhandlinger som har foregått med allierte myndigheter om overtakelse av tyske skip som erstatning for våre krigstap, har Norge foreløpig fått overlatt til bruk 26 skip på tilsammen 40 000 br.tonn. Skipene drives av de norske redere for Statens regning.

I krigsårene etter 9 april 1940 er det bare hjemmeflåten som har ytt noe bidrag til økonomien i det okkuperte Norge. Hjemmeflåten har fra 9 april 1940—31 desember 1944 opp-

tjent en bruttofrakt i utenriksfart på tilsammen ca. 335 millioner kroner.

Før flåten utenfor Norge har Nortrashes foreløpig oppgitt nettooverskuddet før avskrivninger og før skatt til om lag 2¼ milliard kroner. Spørsmålet om fordelingen av overskuddet er under behandling av et særskilt utvalg som ennå ikke har levert sin innstilling.

Arbeidsledighet og sysselsetting. I årene før krigen viste arbeidsledigheten en utpreget regelmessig sesongbevegelse. Denne er under de ekstraordinære forhold i krigsårene nesten utslettet. En jevnføring mellom årene før og under krigen lar seg ikke gjøre, da hele den offentlige arbeidsformidling ble anlagt i 1940, en ny ordning som lenge hadde vært forberedt.

Etter beregnede månedstall stiger de arbeidssøkende ved arbeidskontorene fra 29 000 i mars til 41 000 i mai. Senere synker tallet og var i desember 22 000.

Dette viser at krigen og okkupasjonen av landet øyeblikkelig virket lammende på arbeidslivet, ikke minst i industrien. Stans, innskrenkning og oppsigelse grep sterkt om seg. For å hindre en alminnelig oppløsning, grep Administrasjonsrådet inn med forbud mot stans og innskrenkninger. Situasjonen forandret seg imidlertid snart og arbeidslivet kom i gang igjen. Bedriftene hadde store råstofflagre, og så snart restriksjonene på pengemidlene ble hevet, steg etterspørselen etter varer sterkt. Dertil kom den store etterspørsel etter varer fra tyskerne. Tyskerne satte også i gang store arbeider, brakkebygging, bygging av flyplasser m. v. og dette ga seg utslag i en sterk øking i sysselsettingen i trevare- og bygningsindustrien og anleggsarbeid. Arbeidsledigheten i høstmånedene 1940 lå derfor betydelig lavere enn i høstmånedene i de foregående år, fra høsten 1940 kan en følge utviklingen etter Arbeidsdirektoratets tall. Disse er ikke jevnførbare med den tidligere statistikk, da de er langt mer omfattende. Oppgaven skal ta med all arbeidsledighet, men av de sysselsatte bare arbeidstakere som er trygdet mot arbeidsledighet. Derfor er hushjelp og arbeidere i fiske, sel- og hvalfangst og i jord- og skogbruk ikke med. Fra november 1941 ble sjøfolk på skip som ikke ble disponert for de besatte norske områder, strøket av trygdens register.

Etter Arbeidsdirektoratets tall var tallet på helt arbeidsløse i desember 1940 34 000, og i den tilsvarende måned 1941 10 400, 1942 1 054, 1943 321 og 1944 600. Stort sett har arbeidsledigheten gått sterkt ned under krigen.

Tallene for Finnmark og de evakuerte kommuner i Troms, er ikke med i månedene fra 1945. Fra oktober til desember 1944 ble september-tallene brukt for disse landsdeler.

Etter freden er tallet av ledige steget, dog ikke så sterkt som en ventet. Med oppløsningen av arbeidsforholdene til tyskerne og på grunn av mangel på kull og råstoffer, kunne en fryktet en stor arbeidsløshet etter frigjøringen. Det var imidlertid av hjemmelidelsen og regjeringen i London truffet planer for å motvirke en slik situasjon, og dette arbeid ble etter freden fortsatt av Arbeidsdirektoratet etter de samme retningslinjer. For å unngå massearbeidsløshet ble det fra 8 mai 1945 etablert et generelt forbud mot å gå til driftsinnskrenkning eller stans uten samtykke av myndighetene. Sysselsettingstillene viste etter freden atskillig nedgang i de første måneder, men fra juli kan en spore en svak tendens til stigning. Denne kom tydeligere fram i august og ble ennå mer markert i september og særlig i oktober. I de første måneder etter freden var ikke folk særlig ivrige til å søke arbeid, men dette har altså etter sommeren forandret seg. Den registrerte arbeidsløshet har ikke vært stor i sommer i forhold til hva en kunne ventet. Fra september til oktober er der en ganske stor stigning, vesentlig sesongmessig noe som også viser at folk nå mer melder seg til arbeidsformidlingen.

Lønninger. For de fleste industri- og håndverksfag ble lønningene regulert oppover i januar 1940. I april 1940 ble det etter indeksbestemmelse gitt et nytt tillegg, dette ble stående, men januartillegget falt bort fra juni 1940. Sommeren 1940 ble også akkordtariffene i bygningsfagene redusert. Siden sommeren 1940 ble tariff-lønningene generelt sett ikke endret under hele krigen. Men i et par fag ble der en del forandringer, således i bergverkene hvor det særlig i de første år ble gitt tillegg og i bygge- og anleggsgagnene hvor lønningene for de tyske anlegg til å begynne med ble satt høyt, men siden ble redusert. For losse- og lastearbeidere og fiskeriarbeidere i Nord-Norge, ble lønningene hevet i krigens første år. Også lønningene for jord- og skogsarbeidere ble i 1941 regulert oppover.

Selv om det for de fleste industri- og håndverksfag var forbudt å foreta forandringer i de gjeldende tariff, steg allikevel timefortjenesten for voksne menn i industrien fra kroner 1,74 i 1. kvartal 1940 til kroner 1,92 i annet halvår 1944 eller med vel 10 prosent. Dette gjaldt da særlig industrigrupper hvor arbeidet på grunn av krigen ble forsert. Her spiller omlegging til mere utstrakt akkordarbeid stor rolle. Timefortjenesten i entrepre-

nørvirksomhet (anlegg), steg fra kroner 2,24 i 1. kvartal 1940 til kroner 2,54 i annet halvår 1944 eller med vel 13 prosent.

Etter frigjøringen ble det gitt et generelt lønnstillegg på 30 øre pr. time for menn og 20 øre pr. time for kvinner. I september ble det gitt et nytt tillegg på 20 øre pr. time for menn og 14 øre pr. time for kvinner. Sammen med de tidligere gitte dyrtidstillegg og den tariffmessige lønnsforhøyelse som har funnet sted under krigen vil dette gjennomsnittlig gi ca. $\frac{3}{4}$ kompensasjon for den stigning i leveomkostningsindeksen som pr. 15 juli 1945 har funnet sted siden januar 1940. — I november i år ble lønningene i tekstil- og trikotasjeindustrien som lå lavt i forhold til andre industrigrupper, regulert oppover.

For jord- og skogsarbeidere har der ikke siden 1941 vært noen stigning i tariffsatsene, men allikevel er gjennomsnittslønningene steget betydelig i disse år, fra 1939/40 til 1944/45 med ca. 100 prosent. — For landarbeiderne ble tariffsatsene forhøyet etter freden i mai og i november ble de ytterligere forhøyet. For skog- og fløtningsarbeidere ble satsene i september 1945 forhøyet med ca. 20 prosent.

Kommunenes finanser er bedret under krigen. Denne bedring skyldes dog for en stor del at vedlikeholds- og fornyelsesarbeider har måttet utsettes. Som følge av den bedrede kontantmessige stilling, har kommunene avbetalt betydelig på sin gjeld. Den samlede kommunegjeld er derfor redusert fra 1 202 millioner kroner pr. 30 juni 1939 til 816 millioner kroner pr. 30 juni 1944. Utjevningen av skatteprosentene i kommunene har fortsatt. I gjennomsnitt viser prosenten en ganske liten stigning. Den antatte inntekt er steget hvert år fra 2 897 millioner kroner for 1939/40, til 4 443 millioner kroner for 1944/45.

Staten er blitt pålagt overordentlig store utgifter under krigen. Totalbalansen er steget fra 635,0 millioner kroner i 1938/39 til 2 250,1 millioner kroner i 1943/44. Stigningen skyldes først og fremst diverse utgifter i samband med krigen som tilsammen for disse år utgjorde 4 029,7 millioner kroner. Herav var avdragene på okkupasjonsmaktens forskuddskonto i Norges Bank 3 250 millioner kroner, heri innbefattet de nye faste statslån. Spørsmålet om den endelige anvendelse av lånene til dette formål vil bli forelagt Stortinget. Den største stigning ellers viser utgiftene til forsyning, rasjonering og prisregulering, men en rekke andre poster er også gått opp. For å møte disse utgifter er skattene økt meget sterkt. Økingen gjelder først og fremst omsetningsskatten som fra september 1940 ble

satt opp til 10 prosent. Dessuten er det innført skatt på inntektsstigning under krigen. Til tross for økte skatteinntekter viser driftsregnskapene store underskudd i disse år, til sammen for årene 1939/40 til 1943/44 1 834,9 millioner kroner. For å dekke disse underskudd og kapitalutgiftene er det hvert år brukt store beløp av lånemidler. Statsgjelden er derfor økt meget sterkt. Den f a s t e statsgjeld, som pr. 30 juni 1939 var ca. 1 433 millioner kroner, er steget til ca. 2 813 millioner kroner pr. 30 juni 1945. Samtidig er imidlertid kassebeholdningen gått opp. På Statskassens folio-konto m. m. i Norges Bank innestod således ca. 644,4 millioner kroner. Ved siden av den faste gjeld er der på statsveksler lånt store beløp, pr. 30 juni 1945 ca. 3 165 millioner kroner. Disse penger er imidlertid ikke brukt i statshusholdningen, men står krone for krone på separat-konto i Norges Bank. Ved bedømmelsen av statsgjeldens størrelse, kan en derfor for så vidt se bort fra denne post.

Etter 30 juni 1945 er ikke opptatt nye lån. Derimot er det eldste krigslån, 4 prosent 1940, betalt tilbake ved forfall, i november 1945. Statsvekslene er økt til ca. 4 523 millioner kroner pr. 22 november 1945. Foliet er gått noe ned og utgjorde pr. s. d. ca. 585,8 millioner kroner.

Oppgavene foran gjelder statens regnskaper i Norge og omfatter ikke utgifter og inntekter som regjeringen har hatt under oppholdet i London under krigen.

Norges Banks forskudd til okkupasjonsmakten utgjorde ved frigjøringen brutto ca. 11 677 millioner kroner. Herfra går de av staten betalte avdrag og en del likviderte beløp, således at nettobeløpet pr. 22 november 1945 er ca. 8 163 millioner kroner.

Under krigen har f ø d s e l s h y p p i g h e t e n steget. I 1939 ble det født 46 603 levende-fødte barn eller 15,9 pr. 1000 innbyggere, og etter de foreløpige oppgaver for 1943 ble det født 56 600 barn, hvilket svarer til 18,9 pr. 1000 innbyggere.

I 1939 d ø d e d e t i Norge i alt 29 870, eller 10,2 pr. 1000 innbyggere. I 1940 steg tallet til 32 045 eller 10,8 pr. 1000 innbyggere. De foreløpige oppgaver for de senere årene viser en uforandret dødelighet på omkring 10 promille, men her er å merke at en stor del av de dødsfall som har funnet sted blant nordmenn i utlandet i disse årene, ennå ikke er registrert her hjemme.

Krigsoperasjonene i Norge i 1940 krevde i alt 1226 menneskeliv, herav 845 militære og 381 sivile. Under hele krigen kan en regne at det omkom omkring 1000 sivile som følge av krigsoperasjoner her i landet.

I tiden fra krigens begynnelse i 1939 til fredsslutningen, omkom omkring 4000 personer som følge av krigsforlis.

Det samlede tap blant våre militære styrker i utlandet var omkring 1200. Hertil kommer alle de nordmenn som er døde i fengsel i Tyskland eller her i landet eller under transport til eller fra slike fengsler. Noen fullstendig oversikt over hvor mange dette er, har vi ennå ikke, men det dreier seg antagelig om ca. 2000. Alt i alt må en regne med vel 9000 krigsdødsfall.

G i f t e r m å l s h y p p i g h e t e n har i de senere årene vært raskt stigende, og i 1939 ble det inngått 26 095 nye ekteskap, eller 8,9 pr. 1000 innbyggere. I 1940 var tallet 27 983 som er det høyeste tall vi noensinne har hatt. Om det har vært noen nedgang i ekteskaps-tallet senere i okkupasjonstiden, har en ennå ikke materiale til å kunne vise, da de oppgaver som Byrået har fått fra folkeregistrene i disse årene var meget ufullstendige.

På grunnlag av bevegelsen i tallene for fødte og døde, har Byrået beregnet den h j e m m e h ø r e n d e f o l k e m e n g d e ved utgangen av 1943 til 3 015 000.

I det første krigsåret var h e l s e t i l s t a n d e n relativt god, og de fleste sykdommer var mindre utbredt enn vanlig i de senere årene før krigen, men i 1941 forverredes stillingen betydelig, og både i 1941, 1942 og 1943 fikk en rekke sykdommer usedvanlig stor utbredelse, regnet etter norske forhold. Det mest karakteristiske trekk i sykdomsbildet under krigen er først og fremst de mange tilfelle av skarlagensfeber, difteri, bronkitt og lungebetennelse, giktfeber, gastroenteritt og hepatitt. Å merke er også tallet på nye tilfelle av venerske sykdommer er økt betydelig i krigsårene. Også skabb og impetigo contagiosa er blitt voldsomt utbredt. I 1943 ble det meldt hele 6 ganger så mange tilfelle av syfilis som i 1940. Tallet på gonorré har også steget sterkt.

Antall meldte tilfelle av tuberkuløse sykdommer i krigsårene viser derimot ikke så sterk stigning som en kunne ha ventet.

I 1944 var sykkeligheten fremdeles temmelig stor, men de fleste sykdommer hadde dog en mindre utbredelse enn i de nærmest foregående år. I 1945 har helsetilstanden igjen vært bedre, selvom tallet på meldte tilfelle for de fleste sykdommers vedkommende, ennå ligger langt høyere enn før krigen.

Den 14 mai 1945 gjenopptok rikets Høyesterett sine forhandlinger som hadde vært avbrutt siden rettens medlemmer i desember 1940 trådte tilbake fra sine embeter.

Av hensyn til oppgjøret med landssvikerne

har det vært nødvendig å foreta en sterk utbygging og utvidelse av domstolene, særskilt lagmannsrettene. Siden 8 mai 1945 har om lag 24 000 landssvikere vært fengslet. Av disse er henved 9000 blitt løslatt, mens ca. 15 000 fremdeles sitter som varetektsfanger. En regner med at det må behandles ca. 5 500 saker ved lagmannsrett og ca. 18 000 ved herreds- eller byrett. For øvrig er det meningen

i stor utstrekning å avgjøre saker ved forelegg. En regner med at det vil bli utferdiget om lag 40 000 forelegg i disse sakene.

Videre har det vært nødvendig å foreta en større ekstraordinær utbygging av påtalemyndigheten.

Det settes i det hele alt inn på å få det nødvendige rettsoppkjøret avviklet så snart råd er.

Gitt på Oslo slott 7 desember 1945.

Under Vår hånd og rikets segl

HAAKON

(L. S.)

Einar Gerhardsen

Leif Østern